

STANDARD 5

Podpora přirozeného sociálního prostředí

a) Pověřená osoba podporuje děti ve vztazích s přirozeným sociálním prostředím.

SOS dětské vesničky, z.s. napomáhají dětem k životu v rodinném prostředí, které je v souladu s jejich potřebami, životní situací a původním sociálním prostředím. SOS dětské vesničky, z.s. usilují o to, aby dítě mělo možnost vyrůstat v podpůrném rodinném prostředí, které má pozitivní vliv na jejich vývoj. Pro dobrý vývoj dítěte jsou velmi podstatné vztahy a vazby s přirozeným sociálním prostředím, znovu je navazovat či prohlubovat a pomáhat tak dětem budovat si vlastní širší sociální zázemí.

SOS dětské vesničky, z.s. poskytují aktivity pro děti a společné vzdělávací akce pro osoby pečující/osoby v evidenci (blíže viz standard č. 9). Během společných setkání mají pěstounské rodiny možnost vzájemně se poznávat, vyměňovat si zkušenosti a děti mohou v rámci volnočasových aktivit navazovat či prohlubovat přátelství. Doprovázející pracovník má při těchto příležitostech možnost komunikovat s rodinou a získávat informace o průběhu pěstounské péče.

Minimálně 1x za 2 měsíce dochází k pravidelným návštěvám pěstounských rodin, které provádí doprovázející pracovník. V rámci tohoto setkání se hovoří s osobami pečujícími/osobami v evidenci o tom, jak se jim daří při výkonu pěstounské péče, co je v rodině nového, zda nemají nějaké problémy a je monitorována celková situace v rodině. Při těchto návštěvách doprovázející pracovník hovoří též s dětmi o jejich životní situaci, tj. jak se jim žije v pěstounské rodině, co je těší, co je trápí, zda mají v okolí kamarády, jak se jim daří ve škole, zda jsou v kontaktu se svou původní rodinou apod. Tento rozhovor může probíhat o samotě mezi dítětem a doprovázejícím pracovníkem, aby byl vytvořen bezpečný prostor pro sdělování informací. K tomu, aby dítě s doprovázejícím pracovníkem komunikovalo, je důležité, aby doprovázející pracovník dokázal vytvořit důvěryhodný vztah s dítětem. Navázání kontaktu s menšími dětmi může probíhat prostřednictvím předmětů, které jsou dítěti blízké (např. hračky), u starších dětí je dobré nejdříve navázat komunikaci dotazy na záliby, oblíbenou hudbu apod. Navázáním kontaktu a získáním důvěry dítěte má pracovník možnost poskytnout dítěti maximální podporu odvozenou od jeho individuálních potřeb. Při těchto dvouměsíčních schůzkách je také s pěstounskou rodinou zpracováván a konzultován plán doprovázení (blíže viz standard č. 10). Na základě průběhu spolupráce s dítětem a pěstounskou rodinou zpracovává doprovázející pracovník jednou za 6 měsíců zprávu, kterou předkládá orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Pracovník do spisu zakládá kopii této zprávy

s potvrzením o předání zprávy (záznam z datové schránky nebo podpis pracovníka OSPOD). Doprovázející pracovník může OSPOD také předat své podněty a návrhy na případnou úpravu individuálního plánu ochrany dítěte.

b) Pověřená osoba podporuje navazování a rozvíjení kontaktů a sociálních vztahů s osobami dítěti příbuznými nebo blízkými, je-li to v jejich zájmu a má písemně stanovena pravidla jak a kde kontakt dítěte s těmito osobami probíhá a jak na kontakt připravuje dítě, pěstouny, rodiče, osoby odpovědné za výchovu dítěte nebo osoby s dítětem příbuzné nebo blízké.

Respektování biologické rodiny dítěte je nezbytné. Je důležité, aby dítě mělo náležitě informace o své rodině, které mu umožní přijmout svou osobní historii, jež je součástí jeho identity. SOS dětské vesničky, z.s. podporují kontakt mezi dítětem a jeho původní rodinou, je-li to v zájmu dítěte. V případě potřeby a zájmu poskytujeme zázemí pro asistovaný kontakt a pomoc s komunikací s rodiči svěřeného dítěte. Tato snaha někdy může být těžko akceptovatelná ze strany osob pečujících/osob v evidenci. Je tedy velice důležité hovořit s nimi o důležitosti a účelu toho, proč je dobré, aby dítě poznalo svou biologickou rodinu a v případě potřeby jim poskytnout systematickou podporu formou kurzů a školení, jak s původní rodinou spolupracovat a případně poskytnout konzultace s psychologem. Omezení kontaktů biologického rodiče s dítětem je možné pouze na základě rozhodnutí příslušného soudu. Pokud se na nás obrátí biologická rodina dítěte, poskytujeme základní poradenství, případně vyhledáme instituce či sanační organizace, které rodině pomohou s řešením její situace.

Pravidla pro navazování a rozvíjení kontaktů s biologickou rodinou

Asistované kontakty se realizují vždy po předchozí dohodě mezi doprovázející organizací, OSPOD, osobami pečujícími/osobami v evidenci a biologickými rodiči.

Osoby, které se na tomto procesu podílí:

Dítě či sourozenecká skupina je nejdůležitější osobou/osobami při navazování a rozvíjení jeho/jejich kontaktů s biologickou rodinou a příbuznými. Na prvním místě je zájem dítěte. V tomto procesu vždy respektujeme přání dítěte, zda chce biologického rodiče či příbuzného kontaktovat. Pro dítě může jít o náročný proces uvědomění si vlastní identity. Může se stát, že je dítě v počátku nejisté z důvodu špatných vzpomínek či obav ze svého biologického rodiče. Je dobré postupovat v pomalých krocích a dát dítěti možnost, aby se samo rozhodlo, zda chce svůj kontakt s biologickou rodinou rozvíjet

nebo ne. Rodič může se svým dítětem zpočátku udržovat kontakt prostřednictvím dopisů, telefonů, přes sociální síť, apod. Cílem procesu je, aby dítě opět našlo ztracenou důvěru ve svého rodiče a bylo případně možné později zrealizovat osobní kontakt.

Osoba pečující/osoba v evidenci je pro dítě doprovázejícím člověkem, velmi často je vůbec první osobou, se kterou téma kontaktu s biologickou rodinou otevírá, proto je třeba dbát na připravenost osoby pečující/osoby v evidenci poskytovat dítěti potřebné informace. Osoby pečující/osoby v evidenci mají možnost si své znalosti rozšiřovat formou vzdělávacích akcí, ale i pohovory s psychologem či doprovázejícím pracovníkem.

Specifickou úlohu v procesu hrají pěstouni na přechodnou dobu (osoby v evidenci), kde je z povahy věci předpoklad, že se dítě vrátí do biologické rodiny, případně bude svěřeno do jiné formy náhradní rodinné péče. V těchto případech jsou kontakty s uvedenými rodinami často intenzivnější, ale řídí se pravidly, která jsou společná pro oba typy pěstounské péče.

Biologický rodič není v případě umístění dítěte do pěstounské péče zbaven práva na kontakt s ním. To je pouze za předpokladu, že o omezení či zbavení práva na kontakt rozhodne soud. Ve všech dalších případech, ať už je rodič zbaven rodičovské odpovědnosti či nikoliv, toto právo má a může jej využít. Odlišně však bude probíhat kontakt rodiče s dítětem, které bylo odebráno z rodiny a umístěno hned do pěstounské péče, než dítě, které před příchodem do péče osob pečujících/osob v evidenci absolvovalo několik let v ústavním zařízení a kontakt na rodiče se bude dohledávat. Dítě se samozřejmě může setkávat i s dalšími blízkými osobami (sourozenci, prarodiči, tetami či jinými příbuznými). V tomto materiálu popisujeme postup při kontaktu s biologickými rodiči, postup pro další blízké osoby je obdobný.

Sociální pracovník je koordinátorem a mediátorem procesu kontaktu s biologickou rodinou, má-li o to osoba pečující/osoba v evidenci, biologický rodič či dítě zájem. Je oporou pro osoby pečující/osoby v evidenci a dítě, předává informace OSPOD, biologickému rodiči, koordinuje celý proces a doprovází všechny zúčastněné tak, aby celý proces probíhal bez komplikací a s ohledem na všechny zúčastněné strany, především však v zájmu dítěte.

OSPOD je důležitým prvkem. Doprovázející pracovník, osoby pečující/osoby v evidenci i rodiče s OSPOD konzultují všechny potřebné kroky, je kontrolním orgánem a napomáhá např. s vyhledáváním kontaktů a informací o biologických rodičích. Pro biologické rodiče je zdrojem informací.

Psycholog může či nemusí v tomto procesu vystupovat. V případě, kdy uzná některá ze stran, že je třeba pomoci psychologa – např. je třeba připravit dítě, které je uzavřenější, na kontakt, osoba pečující/osoba v evidenci potřebuje zkonzultovat chování dětí po kontaktu, spolupráce s biologickým rodičem je složitější, je psycholog povolán doprovázejícím pracovníkem.

Formy možných kontaktů

V praxi SOS Přístav se můžeme setkat se dvěma formami realizace kontaktů s biologickou rodinou – volnou a asistovanou. Případně se realizuje např. telefonický kontakt, kontakt přes sociální sítě či písemná korespondence.

Asistovaný kontakt probíhá zpravidla v případech, kdy se dítě v pěstounské péči s biologickým rodičem dlouho nevidělo, nebo jsou důvodné obavy, že by kontakt mohl být z jakéhokoli důvodu problematický nebo v případech, kdy po kontaktu touží jen jedna strana (dítě nebo rodič). Asistovaný kontakt poskytujeme se souhlasem zúčastněných stran a na žádost osoby pečující/osoby v evidenci, biologického rodiče či dítěte.

Asistenci provádí zpravidla doprovázející pracovník pěstounské rodiny, který může přizvat dalšího odborníka nebo OSPOD. V případě nemožnosti účasti doprovázejícího pracovníka u kontaktu asistuje jiný doprovázející pracovník naší organizace. Všechny strany jsou o těchto krocích vždy dopředu informovány. Asistovaný kontakt probíhá zpočátku v prostorách služby, určených pro asistovaný kontakt či na jiném vhodném neutrálním místě. Kontakt dítěte s biologickým rodičem by měly být přítomny osoby pečující/osoby v evidenci (alespoň ze začátku navazování vztahu s rodiči), nebrání-li tomu jiné závažné důvody.

K **volné formě** kontaktů přistupujeme zejména v případech, kdy kontakt s biologickou rodinou probíhá např. už v řádu několika měsíců či let a je bezproblémový, všechny strany znají své role a dohodnutá pravidla všichni dodržují. Může se také jednat o situace, kdy je dítě v péči zpravidla prarodiče či jiného blízkého příbuzného a kontakty s biologickými rodiči, sourozenci, atd., jsou zachovány v takové míře, že nenarušují zdárný rozvoj dítěte, jeho psychický stav a nejsou jiným způsobem kolizní. V takových případech monitorujeme průběh kontaktů, v případě potřeby s dětmi, osobami pečujícími/osobami v evidenci, popř. rodiči konzultujeme různé situace, předáváme si informace o kontaktech. Během pravidelných návštěv pěstounské rodiny zjišťujeme četnost, intenzitu, průběh kontaktů a v případě potřeby a obav z možných komplikací poskytujeme rady či doporučení pro bezproblémový průběh

setkávání. Tyto kontakty probíhají např. v domácnosti osoby pečující/osoby v evidenci, v domácnosti biologických rodičů (pokud bydlí v blízkosti bydliště osoby pečující/osoby v evidenci) či na jiném obvyklém a dítěti příjemném místě. Lze však domluvit i setkávání v prostoru organizace.

I v případě volného kontaktu je tento proces možné komunikovat s nasmlouvanými psychology, kteří mohou nasměrovat osoby pečující/osoby v evidenci či dítě vhodnějším směrem, udělit radu či doporučení. Kontakt s psychologem probíhá na doporučení doprovázejícího pracovníka či na vyžádání osoby pečující/osoby v evidenci (po schválení doprovázejícím pracovníkem).

Některé děti nebo i rodiče nestojí o setkání tváří v tvář, ať už z důvodu velké vzdálenosti či obav ze setkání, lze tedy dohodnout i **jednorázový či pravidelný telefonický kontakt, písemnou korespondenci či zasílání fotografií**. Všechny formy konzultujeme se všemi stranami, kontakt může probíhat přes e-mail, telefon doprovázejícího pracovníka nebo se dopisy mohou zasílat do kanceláří jednotlivých poboček SOS Přístav. V případech, kdy tento kontakt s biologickými rodiči probíhá bezproblémově, je celá věc v režii pěstounské rodiny. Obdobně jako u volného kontaktu pak zjišťujeme během pravidelných návštěv v rodině potřebné informace a monitorujeme situaci.

Zjišťování názoru a připravenosti dítěte na kontakt

V případě možné realizace kontaktu s biologickou rodinou vycházíme zásadně z přání dítěte vidět svou biologickou rodinu. O kontakt s dítětem však může zažádat i biologická rodina dítěte. V obou případech je prvním krokem samotné zjištění názoru dítěte na realizaci kontaktu a dále pak jeho připravenost. V případě, že má o kontakt zájem primárně dítě, zjišťujeme názor biologické rodiny na kontakt. Oba kroky zjišťujeme citlivě s ohledem na rozumové, mentální a věkové dispozice dítěte, případně rodiče. V případech, kdy se jedná o velmi malé dítě, nám jako zdroj informací slouží osoby pečující/osoby v evidenci, kteří svým intenzivním kontaktem s dítětem ví zpravidla nejlépe, jak dítě reaguje na situace spojené s komunikací ohledně biologické rodiny, zda se na rodiče ptá, zda je mu smutno, ptá se, kdy je uvidí, jak vypadají, co mají rádi. Starší dítě už dokáže samo formulovat, zda má či nemá zájem o setkání s biologickou rodinou či jakou formu kontaktu si přeje (dopisování, telefon, návštěva). Z těchto informací primárně vycházíme. Pokud je těžší s dítětem navázat komunikaci ohledně jeho přání a názoru na biologickou rodinu, zapojujeme do procesu psychologa, který vhodnými technikami může zjistit připravenost a názory dítěte na kontakt.

Jakmile získáme potřebné informace, sociální pracovník s osobou pečující, nebo osobou v evidenci popř. psychologem, je-li zapojen, vyhodnotí, zda je pro dítě kontakt s rodinou vhodný či

ne. Pokud se dítě ke kontaktu staví odmítavě, negativně a neprojevuje zájem o setkání, tak o tom citlivě informujeme biologickou rodinu. S dítětem se při další spolupráci zaměřujeme na téma biologické rodiny, zpracování jeho minulosti a vztahu k rodině. V případě potřeby využijeme pomoci psychologa. Dítě ke kontaktu nikdy nenutíme.

V případě, že dítě projeví zájem o kontakt s biologickou rodinou, postupujeme dále fází přípravy všech subjektů.

Způsob přípravy jednotlivých aktérů kontaktu

V zájmu všech zúčastněných by mělo být především bezpečí dítěte po celou dobu kontaktu. Proto se snažíme, aby všechny strany procesu dostaly co nejvíce informací o tom, co se bude dít, jaký časový rámec očekávat, jaké informace sdělovat/nesdělovat, co je vhodné přinést na setkání, co naopak ne, jak bude celý proces probíhat.

K tomu slouží především informační schůzky, e-mailová korespondence či telefonní hovory, během kterých zjišťujeme informace. Informace podáváme a snažíme se celý proces vést jednotně pro všechny zúčastněné.

Role sociálního pracovníka je v případě asistovaného kontaktu klíčová. Zajišťuje a předává potřebné informace, koordinuje všechny strany procesu, organizuje setkání, zapisuje podstatné informace a v případě potřeby zpracovává dohodu o asistovaném kontaktu dětí svěřených do péče osob pečujících s biologickými rodiči (dále jen „dohoda o asistovaném kontaktu“). Sociální pracovník informuje zejména osoby pečující/osoby v evidenci a dítě o průběhu kontaktu, připravuje ho na komunikaci s rodičem, která může být z různých důvodů obtížná, v případě pocitu nejistoty radí a doporučuje vhodné postupy.

Sociální pracovník mimo jiné upozorní dítě, osoby pečující, nebo osoby v evidenci a biologické rodiče na důležitost nastavení jasných pravidel kontaktů především v případě sociálních sítí či telefonních hovorů tak, aby kontakt byl bezpečný a otevřený pro všechny zúčastněné strany. Cílem kontaktů je vždy nejlepší zájem dítěte, nemělo by docházet ke zneužívání, manipulaci či ovlivňování jedné strany proti druhé. V případě, že by taková situace nastala, bude dotyčný upozorněn na porušení pravidel. Pokud budou opakovaně porušována pravidla, bude informován příslušný OSPOD a může dojít ke změně nastavených pravidel kontaktů.

SOS Přístav poskytuje či doporučuje osobám pečujícím nebo osobám v evidenci materiály a informace v listinné či elektronické podobě (např. knižní publikace, materiály, které zaměstnanci dostanou na různých školicích akcích nebo volně přístupné materiály ostatních doprovázejících organizací). Skladbu

vzdělávacích akcí přizpůsobuje aktuálním tématům ohledně kontaktů s biologickou rodinou, případně osoby pečující/osoby v evidenci odkazuje na vhodné vzdělávací akce jiných organizací.

V případě realizace osobního kontaktu mezi dítětem a jeho biologickým rodičem má doprovázející pracovník vždy právo a současně povinnost do kontaktu vstoupit, případně ho ukončit, vyhodnotí-li, že je kontakt pro dítě nevhodný – např. rodič se chová vůči dítěti ohrožujícím způsobem, je zde otevřený konflikt mezi zúčastněnými stranami apod. O tomto jsou všechny strany před začátkem kontaktu informovány.

Po zjištění a potvrzení zájmu o zprostředkování kontaktu u všech subjektů, nastává fáze přípravy dítěte a pěstounské rodiny. Sociální pracovník během schůzek s rodinou projednává představy dítěte o kontaktu (pokud je to vzhledem k věku a jeho schopnostem možné). Dítě může např. jen chtít vědět, jak rodič vypadá, chce s ním mluvit pouze telefonicky, chce zůstat u písemné formy kontaktu nebo se s ním chce setkat osobně.

Během fáze přípravy pěstounské rodiny zjišťujeme postoj osob pečujících/osob v evidenci – ne vždy jsou nakloněni kontaktům dítěte s biologickou rodinou. V takových případech s těmito osobami pracujeme na tom, aby pochopily důležitost kontaktů, měly všechny potřebné informace, zmírňujeme jejich obavy a uklidňujeme situaci. Osoby pečující/osoby v evidenci jsou osobami, které by měly kontakt s biologickou rodinou dítěte podporovat a být mu v těchto chvílích oporou. Naším úkolem je vysvětlovat nejen přínosy, ale zajistit i potřebnou ochranu dítěti a pěstounské rodině.

Pokud bude setkání probíhat v prostorách organizace určených pro asistovaný kontakt (což v případě asistovaného kontaktu preferujeme), je vhodné, aby dítě toto místo znalo již před samotným kontaktem. S dítětem i nadále probíráme, zda s kontaktem souhlasí, zda má nějaká další přání, otázky, mluvíme o obavách, očekáváních, dalších pocitech, které má se situací spojené. S dítětem probíráme přesný průběh setkání, že má možnost rodiči připravit nějaký dárek (namalování obrázku, vzkaz), ukázat mu fotky, diplomy, výrobky. Hovoříme o tom, že pokud bude cítit, že je mu nepříjemně, kontakt předčasně ukončíme. Vyžaduje-li to situace (např. kdy se dítě obává rodiče, a přesto je ke kontaktu přistupováno), může si doprovázející pracovník s dítětem domluvit postup, jak kontakt z jeho strany ukončit prostřednictvím pracovníka (domluví si znamení, neverbálně si sdělí náročnost situace apod.). Ten poté kontakt ukončí tak, aby dítě nebylo vystaveno výtkám ze strany ostatních zúčastněných. Bezprostředně po kontaktu sociální pracovník s dítětem situaci rozebere, nabídne mu pomoc, podporu. Vyžaduje-li to situace, bezodkladně domluví konzultaci psychologa. Kontakt je posléze vyhodnocen také s osobou pečující nebo osobou v evidenci a biologickým rodičem.

S OSPOD biologické rodiny konzultujeme, kdo provede přípravu rodiny na kontakt. Zpravidla to bývá OSPOD či jiný orgán nebo instituce, ke které má biologický rodič důvěru, případně s ní už spolupracuje. Příprava by se měla dotknout následujících témat: jak rodič pohlíží na pěstounskou péči, jak vnímá konkrétní osoby pečující/osoby v evidenci, kdy naposledy se s dítětem viděl, jak setkání probíhalo. Rodiči předáváme informace o dětech, jejich vývojovém stádiu, psychickém rozvoji, specifikách, zjišťujeme představy o kontaktu ze strany rodiče, popisujeme, jak bude setkání probíhat, uvádíme časový rámec, pravidla, snažíme se zodpovědět případné dotazy a navodit příjemnou atmosféru pro to, aby kontakt proběhl bez komplikací. Rodiči zdůrazňujeme, že i když např. nesouhlasí s tím, že je dítě v pěstounské péči nebo nemá rád jeho osoby pečující/osoby v evidenci, toto na společném setkání neřešíme. Stejně tak by neměl rodič slibovat dětem to, co není v jeho silách splnit, například to, že si je v nejbližší době vezme do své péče, ale nemá k tomu vytvořené podmínky ani rozsudek soudu. Kontakt je určen pro setkání rodiče s dítětem a je třeba na to myslet po celou dobu kontaktu. Je to čas, kdy si rodič s dítětem může užít společné chvíle a sdílet radosti. Nejen pro dítě je to ve většině případů velmi silný emoční zážitek. Vždy individuálně zohledňujeme přítomnost dalších osob během kontaktu ať již na straně dítěte, osoby pečující/osoby v evidenci či biologické rodiny.

Způsob plánování a vyhodnocování kontaktů

Po přípravě všech zúčastněných domluvíme společně přesné datum, čas a místo kontaktu, tak aby to všem vzájemně vyhovovalo. Následně dochází k první schůzce doprovázejícího pracovníka, osoby pečující/osoby v evidenci a biologických rodičů, prozatím bez dítěte. Zde je prostor pro doladění všech detailů, určení přesného časového rámce, vyjasnění pravidel, sepsání dohody o asistovaném kontaktu. Situaci posuzujeme vždy individuálně a formulář upravujeme dle konkrétních podmínek.

Písemná dohoda o asistovaném kontaktu je dokument, který s rodičem a osobou pečující/osobou v evidenci vyplňujeme v případech, kdy máme indicie či důvodné podezření, že by kontakt nemusel probíhat v mezích slušnosti a zájmu dítěte (rodič je závislý na návykových látkách či alkoholu, má sklony k agresivitě, nespolehlivosti apod.). Dohoda o asistovaném kontaktu vychází z dobrovolnosti zúčastněných stran na ni participovat. Dohoda o asistovaném kontaktu obsahuje identifikační údaje všech zúčastněných stran a dále pravidla kontaktu – písemně zpracovaný časový rámec, pravidla pro ukončení kontaktu (např. z důvodu podezření na podnapilost, užití návykové látky, agresivita, vynucování změn, které nebyly všemi stranami odsouhlaseny apod.), způsob vyhodnocení, cíl kontaktu, kdo asistovaný kontakt koordinuje a organizuje. Dohoda by měla být stručná, jasná, srozumitelná.

Dohodu o asistovaném kontaktu lze sepsat či upravit i v průběhu dalších schůzek, shledáme-li to důvodným, případně lze vyplnit jen některá pole – situaci posuzujeme vždy individuálně a formulář upravujeme dle konkrétních podmínek.

Pokud nelze dohodu o asistovaném kontaktu sepsat (např. každá strana má jinou představu), informujeme o tom OSPOD dítěte i biologického rodiče a setkání se za naší asistence neuskuteční.

V případě, že je průběh setkání s osobou pečující/osobou v evidenci a biologickými rodiči bezproblémový a strany si dostatečně vyjasní všechny body, přistupuje se k samotnému kontaktu dítěte s biologickým rodičem. Osoby pečující/osoby v evidenci mohou, ale také nemusí, být přítomné – závisí to zejména na věku dítěte, jeho přání, situaci. Doprovázející pracovník nebo psycholog je přítomen vždy. Zejména při prvním setkání představí všechny účastníky schůzky, první setkání moderuje a snaží se navodit příjemnou atmosféru. V případě, že komunikace „vážne“, snaží se vhodnými technikami zajistit, aby se dítě či rodič zapojilo do konverzace (např. hry, předání dárků apod.). Ve většině případů se jedná o velký emoční zážitek pro všechny zúčastněné strany, účastníci mohou být rozrušení, stydí se, bojí se mluvit apod. Doprovázející pracovník proto všechny tyto pocity sleduje a přizpůsobuje průběh setkání situaci. Pokud je z nějakých důvodů patrné, že se dítě cítí nepříjemně, je unavené, doprovázející pracovník navrhne ukončení kontaktu. Je možné domluvit se ihned na dalším setkání, případně lze dohodnout, že se strany domluví telefonicky.

Po ukončení samotného kontaktu je vhodné, aby strany neodcházely společně, opět dbáme především na bezpečnost dětí a osob pečujících/osob v evidenci, aby se během případné konverzace neprobírala nějaká nevhodná témata. Proto zpravidla vyzveme biologické rodiče, zda by se mohli zdržet na krátkou reflexi setkání a probereme s nimi, jaký pro ně kontakt byl, zda chtějí opět kontakt realizovat, co bylo nepříjemné/náročné, jaké jsou jejich pocity, zda se zmírnily obavy atd. Případně můžeme zjistit zpětnou vazbu telefonicky.

S pěstounskou rodinou následně co nejdříve po kontaktu také zjišťujeme (telefonicky nebo osobně), jaký pro ně kontakt byl, jak se cítili, zda bylo něco nepříjemného, zda dítě chce pokračovat a v jaké formě kontaktů. Také u dítěte zjišťujeme zpětnou vazbu na kontakt.

Pokud strany projeví zájem o pokračování v kontaktu, obdobně domlouváme další schůzky, případně revize dohody o asistovaném kontaktu, změny apod.

Pokud některá ze stran v kontaktu pokračovat nechce, vždy tuto situaci komunikujeme s druhou stranou. Dětem a osobám pečujícím/osobám v evidenci nabízíme možnost psychologické konzultace, rodiče odkazujeme na OSPOD či jejich sanační organizaci.

Neočekávané situace při kontaktech rodičů s dětmi v pěstounské péči

- ***Rodič je agresivní***

Rodič se při kontaktu dopouští verbální či fyzické agrese vůči osobě pečující/osobě v evidenci, dítěti nebo asistujícímu pracovníkovi.

Postup: Je-li to možné, agresivnímu jednání se snažíme předejít již při domlouvání podmínek kontaktu, upozorňujeme na podmínky pro ukončení setkání. Dojde-li přesto k projevům agrese, tak je-li to možné, agresora zklidňujeme, snažíme se ho odvést z místa konfliktu tak, aby dále nenapadal druhého. Přetrvává-li agresivní chování, kontakt ukončujeme. Jedná-li se o fyzickou agresi, kontakt ukončujeme ihned. V případě potřeby je přivolána Policie ČR. Máme-li před zahájením asistovaného kontaktu indicie o tom, že by k agresivnímu chování mohlo dojít, na kontakt přizýváme dalšího pracovníka.

- ***Osoba pečující/osoba v evidenci je agresivní***

Osoba pečující nebo osoba v evidenci se při kontaktu dopouští verbální či fyzické agrese vůči rodiči, jehož dítě má svěřeno do pěstounské péče.

Postup: viz výše – postup při agresivitě rodiče. S osobou pečující/osobou v evidenci v rámci spolupráce po konfliktu hovoříme o incidentu a hledáme možnosti řešení dalšího kontaktu s dítětem, např. bez přítomnosti osoby pečující/osoby v evidenci. Při spolupráci se na projevy osoby pečující/osoby v evidenci vůči rodiči více zaměřujeme – intervize osoby pečující/osoby v evidenci, psychologická podpora, tematicky zaměřená vzdělávání.

- ***Rodič přichází na kontakt pod vlivem návykové látky***

Z chování rodiče je patrné, že je pod vlivem návykové látky (zastřená řeč, špatná koordinace pohybů, neadekvátnost v projevech, alkoholový zápach apod.) a takto přichází na kontakt se svým dítětem.

Postup: Při domlouvání kontaktu hovoříme o tom, že v případě, že bude rodič pod vlivem návykové látky, nebude kontakt realizován. Přijde-li i přesto na kontakt ve stavu, který s ohledem na požití návykových látek neumožňuje realizaci kontaktu, je tento ukončen. V případě, kdy rodič nerespektuje rozhodnutí o ukončení kontaktu, může být přivolána Policie ČR.

- ***Na kontakt s dítětem přijde více osob, než bylo domluveno***

Situace může nastat jak na straně osoby pečující/osoby v evidenci, tak na straně rodiče, kdy ke kontaktu přichází více osob, než bylo předem domluveno (např. další příbuzní, kamarádi apod.).

Postup: Při domluvě o podobě kontaktu hovoříme o tom, kdo bude kontaktu přítomen. Přichází-li na kontakt více osob, než bylo předem domluveno, vysvětlíme těmto osobám, že toto nebylo předem domluveno a na každé změně je potřeba se domluvit dopředu, aby mohly být všechny zúčastněné strany připraveny, zejména děti. Současně projevujeme pochopení, že se s dítětem chtějí setkat, avšak tuto podobu je třeba předem domluvit a všechny zúčastněné strany na takový průběh připravit. Odmítá-li ten, kdo na kontakt přichází bez předchozí domluvy, místo setkání opustit, kontakt ukončujeme.

- ***Rodič neakceptuje přítomnost osoby pečující/osoby v evidenci, případně pracovníka u kontaktu***

Při kontaktu rodič projevuje nevoli z přítomnosti osoby pečující/osoby v evidenci, žádá její, případně i pracovníkův odchod.

Postup: Při domlouvání kontaktu specifikujeme přítomnost pracovníka i osoby pečující/osoby v evidenci. Hovoříme o tom, za jakých podmínek kontakt probíhá, pojmenováváme důvody pro přítomnost osoby pečující/osoby v evidenci i sociálního pracovníka. Je-li přesto pro rodiče nepřipustné, aby kontakt takto probíhal, setkání ukončujeme.

- ***Rodič chce s dítětem odejít***

Rodič se během kontaktu rozhodne opustit smlouvané místo, chce s dítětem odejít pryč.

Postup: Při domluvě o kontaktu specifikujeme také místo, kde bude kontakt probíhat. Je možné domluvit variantu pro slunečné, teplé počasí (např. hřiště, park) a deštivé, chladné počasí (např. herna pobočky, prostory rodinného centra). Chce-li rodič s dítětem zvolit jiné místo setkání, než bylo předem domluveno, probereme tuto skutečnost také s osobou pečující nebo osobou v evidenci a domluvíme se, zda je tato změna pro dítě vhodná či nikoli. V případě přesunu na jiné místo požádáme i osobu pečující/osobu v evidenci, aby se přesunula společně s námi. Není-li osoba pečující či v evidenci kontaktu přítomna, sami vyhodnotíme situaci a je-li to v zájmu dítěte (např. příliš slunné počasí na vybraném hřišti apod.), změnu místa umožníme a přesuneme se společně s rodiči a dětmi na jimi vybrané místo. O tomto neodkladně telefonicky informujeme osobu pečující/osobu v evidenci. Vyhodnotíme-li požadavek rodiče jako nevhodný, změnu místa neakceptujeme. Následně o průběhu setkání informujeme osobu pečující nebo osobu v evidenci.

- ***Únos dítěte***

Rodič či jiná osoba přítomna kontaktu unese dítě.

Postup: Únosu se snažíme zabránit, s ohledem na vlastní bezpečnost. Ihned o incidentu informujeme Policii ČR, osobu pečující/osobu v evidenci, není-li kontaktu přítomna a příslušný OSPOD.

- ***Rodič nepředá dítě ve smluvenou dobu***

V situaci, kdy kontakt probíhá bez přítomnosti osoby pečující/osoby v evidenci a doprovázejícího pracovníka, např. pouze s asistencí u předání, nebo úplně bez asistence.

Postup: Rodiče se snažíme telefonicky kontaktovat, zjišťujeme důvody nepředání dítěte. V případě, že rodič dítě předat zpět odmítá, případně není-li možné ho telefonicky zastihnout, kontaktujeme Policii ČR, osobu pečující/osobu v evidenci a příslušný OSPOD.

- ***Dítě chce z kontaktu odejít s rodičem, odmítá návrat k osobě pečující/osobě v evidenci***

V závěru kontaktu, kdy by se měl rodič s dítětem loučit a opět ho předat osobě pečující/osobě v evidenci, dítě odmítne návrat do pěstounské rodiny, chce odejít s rodičem.

Postup: Dítěti se snažíme vysvětlit současnou situaci a důvody, kvůli nimž je nyní třeba, aby s osobou pečující/osobou v evidenci odešlo. Empaticky projevujeme pochopení pro jeho přání, verbalizujeme jeho potřeby, možné obavy. Současně také můžeme domlouvat další termín pro setkání s rodičem, aby dítě vědělo, že rodiče opět uvidí. Odmítá-li dítě k osobě pečující/osobě v evidenci přesto odejít, můžeme navrhnout, aby rodič dítě k osobě pečující/osobě v evidenci např. doprovodil. Nedaří-li se dítě k návratu přesto přimět, žádáme rodiče, aby setkání opustil, dítě pomáháme osobě pečující/osobě v evidenci odvést.

- ***Dítě se během kontaktu svěří rodiči, že se k němu osoba pečující/osoba v evidenci chová nevhodně, obviní ho z týrání***

Při kontaktu s rodičem se dítě může rodiči svěřit s tím, že se k němu osoba pečující/osoba v evidenci, případně někdo blízký osobě pečující/osobě v evidenci, chová nevhodně.

Postup: Situaci s dítětem neprodleně probíráme, zjišťujeme podrobnosti a dle povahy sdělovaných informací dále postupujeme. Pokud to bude situace vyžadovat, zapojujeme příslušný OSPOD, Policii ČR apod.

- ***Rodič chce dát dítěti neočekávaný dar***

Rodič chce během kontaktu dítěti předat dar, který není v aktuální situaci vhodný, nebo jej osoba pečující/osoba v evidenci zcela odmítá (např. dar velké hodnoty, zvíře, věkově nevhodný dar apod.).

Postup: Již při domlouvání kontaktu hovoříme o tom, co je vhodné na kontaktu dítěti předat a co nikoliv. Chce-li přesto rodič dítěti předat dar, který není vhodný, snažíme se rodiči a případně také dítěti vysvětlit, proč není nyní vhodné dar přijmout, hledáme možné jiné varianty pro předávání dar. Např. zvíře zůstane u rodiče, dítě se s ním bude vídat během kontaktů; dar velké hodnoty si rodič nechá a dítěti příště přinese dar, na kterém se společně dohodnou, případně dítě bude věc využívat během kontaktů s rodičem apod.

Výše uvedený výčet neočekávaných situací není jistě z povahy spolupráce kompletní. Situace budou doplňovány a revidovány tak, jak budou přicházet. Každou z neočekávaných situací zaznamenáváme do spisové dokumentace osoby pečující/osoby v evidenci. Po každé z uvedených situací nabízíme dítěti i osobě pečující/osobě v evidenci naši podporu, v případě potřeby zajišťujeme pomoc psychologa.

Místo realizace kontaktů

SOS Přístav Praha

Asistované kontakty mohou probíhat v místnosti pro kontakt uzpůsobené – dětský koberec, hračky, pohovka apod. Za hezkého počasí na zahrádce za metodickým centrem, kde je zařízeno posezení pod slunečníkem.

Dokumenty

Nedílnou součástí procesu realizace kontaktů s biologickou rodinou je dokumentace. Proces vychází z individuálního plánu ochrany dítěte. Při navázání spolupráce s biologickými rodiči sepisujeme v případě potřeby dohodu o asistovaném kontaktu. Veškeré schůzky, telefonáty a komunikaci se všemi stranami zapisujeme do spisové dokumentace pěstounské rodiny. O kontaktech s biologickou rodinou informujeme minimálně 1x za 6 měsíců OSPOD prostřednictvím zprávy o výkonu pěstounské péče. V případě potřeby předáváme informace OSPOD i častěji.

Příloha

Dohoda o asistovaném kontaktu

Zpracovala:	Mgr. Kateřina Šlesingerová
Aktualizoval:	Martin Triebenekl, DiS.
Schválil:	Mgr. Cyril Maliňák
První vypracování:	1.8.2018
Aktualizace:	21.8.2019, 23.3.2020, 15. 9. 2020, 7.10.2021